

סימן ו

בדין קריאת שנים מקרא ואחד תרגום בליל שבת והמסתעף

ובשער הנהגת הלימוד דף פ"ד סוף ע"ג בדפוס דוכראוונא),
ובשער המצוות פרשת ואתחנן (דף ל"ה ע"א) עי"ש.

ויש להסתפק במנהגו של רבנו האר"י ז"ל הנזכר,
אם זה שנהג להשלים שמו"ת בשבת בבוקר
לפני הסעודה, הוא בדוקא, מפני דס"ל דאין לקרוא
שמו"ת בליל שבת, או דס"ל דמותר, אלא דלא היה
באפשרותו לקרוא בליל שבת מפני איזו סיבה, כגון
חשש הטיה בקורא לאור הנר וכדומה. וסיבת קפידתו
לקרוא שמו"ת ביום שבת אחר התפלה היתה כדי
להשלימה לפני שיאכל סעודת שחרית דשבת,
וכאזהרת רבנו הקדוש לבניו, וכמבואר לפנינו בס"ד.
ואם תשאל, אם כן למה לא כתב הרח"ו ז"ל הא גרידא
דצריך להשלים קריאת שמו"ת לפני סעודת שחרית
דשבת ותו לא, דאז היינו מבינים שהוא הדין דמותר
לקרוא גם בליל שבת. ולמה העיד על מנהג רבו שנהג
לקרותה לאחר תפלת שחרית, דנראה דבא לאפוקי
ולאסור הקריאה בליל שבת. יש לתרץ דלא כיון בזה
אלא לאפוקי מהנהגים לקרוא שמו"ת באמצע תפלת
שחרית דשבת, וכנזכר להדיא בדבריו, ור"ל דאם לא
קראה עדיין לא ביום ששי ולא בליל שבת, אז לא
יעשה כאותם הנהגים לקרותה ביום שבת בבוקר
בזמן התפלה וקריאת ספר תורה, אלא דוקא לאחר
התפלה, ובתנאי שישלימה לפני שיאכל ביום שבת,
ולעולם סבירא ליה דבליל שבת שפיר דמי לקרותה.

ונלע"ך דיש לפשוט ספק זה מפשט לשון הרח"ו
ז"ל שם, דמדתלה מנהג רבו האר"י ז"ל
בדבר זה, באילן גדול, הוא רבנו הקדוש דכוותיה נהג,
נראה דלא קפיד אלא על הסיום של קריאת שמו"ת
שתהיה לפני אכילת סעודת שחרית דשבת ותו לא.
דכן איתא בש"ס ברכות (דף ח' ע"ב): כל המשלים
פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו ע"כ.
וכתבו שם התוספות (ד"ה ישרים) וז"ל: נראה דכל
השבוע מכיון דמתחילים לקרות הפרשה, דהיינו
ממנחת שבת ואילך עד שבת הבאה, נקרא עם הציבור
וכו'. וזמן השלמה [פירוש סוף זמן השלמת קריאת
שמו"ת, וכלשון חז"ל כל המשלים וכו'], יש במדרש

שאלה

אם נאנס ביום ששי ולא קרא שנים מקרא ואחד
תרגום, אם יכול לקרותה בליל שבת, או אם
צריך להשלימה דוקא ביום שבת לפני שיקדש
בשחרית.

תשובה

הנה זה דבר פשוט וברור שלפי הש"ס והפוסקים
^{אוצר החכמה} אין כאן בית מיחוש, וכאשר נביא אי"ה
לפנינו לשון מרן בשלחן ערוך עם מקורותיו. ואין
כאן מקום להסתפק רק לפי סודן של דברים, לדעת
בעלי הקבלה. וגם בזה הלא ידוע ומפורסם דעת
האר"י ז"ל שאין לקרוא מקרא כלילה חוץ מלילי
שבת ויום טוב, ושמעותו זו היא ממושכלות ראשונות
בספרי הפוסקים האחרונים. ואין מן הצורך להטריח
עצמנו בלקוטי בחר לקוטי. רק מצאנו מקום להסתפק
בזה מפני קריאת התרגום בליל שבת, שמא מה
שהתירו לקרוא מקרא בלילי שבת ויום טוב, היינו
מקרא לחוד, אבל תרגום לא. וכן ראיתי לאיזה יחידים
החוששים לסברא זו, ומונעים עצמן מלקרוא שמו"ת
בליל שבת. ולכן אמרתי לפתוח תשובתי בדברי מרן
האר"י ז"ל, שהם היסוד לכל מה שיש לדון בספק
זה, וממנו יתד ממנו פינה לעמוד על אמיתות בירור
הענין, וזה החלי בס"ד.

**זמן קריאת שמו"ת לדעת האר"י ז"ל, ואם
מותר לקרותה בליל שבת**

א. כתב מוהרח"ו ז"ל בשער הכוונות (דף ס"ב ע"א)
בענין קריאת שמו"ת וז"ל: והיה [האר"י
ז"ל] דוחק עצמו לקרותה ביום ששי [ולא ביום שבת,
כן הגירסא בפרי עץ חיים], והיה אומר כי זה סוד מה
שכתוב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו. וזולת
אם אירע לו שום אונס גדול מאוד [ביום ששי], שאז
היה קורא הפרשה שמו"ת אחר סיום תפלת שחרית
דיום שבת, קודם סעודת שחרית, כמו שצוה רבנו
הקדוש לבניו, ולא כאותם הקוראים אותה באמצע
תפלת שחרית דשבת עכ"ל. וכזאת כתב גם כן בפרי
עץ חיים סדר ערב שבת (שער השבת פרק ג' דף צ' ע"ד,

שלשה דברים צוה רבנו הקדוש לבניו בשעה שנפטר, שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה וכו', משמע קודם אכילה צריך להשלמה, מיהו אם השלימה לאחר אכילה שפיר דמי, עכ"ל התוספות שם.

הרי

הרי קמן מבואר דכל קפידת רבנו הקדוש היתה על גומרה של תורה זמן ההשלמה של קריאת שמו"ת שתהיה לפני סעודת שחרית דשבת, וכדנקט בלישניה שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה, ולא נקט עד שתקראו, דמזה נראה שעיקר קפידתו על סוף זמן השלמת הקריאה ותו לא. ולא בא לאפוקי קריאת שמו"ת כליל שבת קודש, והוא הדין גם לפני זה, כל שהתחיל לקרוא לאחר מנחת שבת שעברה, וכדפירשו בתוספות שם.

הרי

וכן פסק מרן ז"ל בשלחנו הטהור (או"ח סימן רפ"ה סעיף ג') וז"ל: מיום ראשון ואילך חשיב עם הציבור. ושם (בסעיף ד'): מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת, ואם לא השלים קודם אכילה ישלים אחר אכילה עד המנחה עכ"ל. ואגב יש לדקדק לא נזכר להדיא במדרש הנזכר ובתוספות ובש"ע שם אם קאי אאכילת ליל שבת או אכילת יום שבת, ולא ידעתי מניין פשיטא ליה לרבנו האר"י ז"ל ולשאר הפוסקים דקאי אסעודת שחרית דשבת. ואפשר הטעם דפשיטא דעד שעת קריאת התורה בשחרית דשבת הוא עדיין זמנה, ואם כן מסתמא רבנו הקדוש בא לחדש עוד איזה תוספת זמן שעדיין נקרא "עם הציבור", ולזה אמר שכל עוד שלא התחיל בסעודת שחרית דשבת עדיין זמן זה מישך שייכא לתפלת שחרית ולקריאת התורה דשבת, ונקרא "עם הציבור", וק"ל.

נמצינו למדים דבהא פליג רבנו האר"י ז"ל על התוספות והש"ע, במה דסבירא ליה דזמן קריאת שנים מקרא ואחד תרגום לכתחילה הוא דוקא ביום ששי, ולא לפני זה מתחילת השבוע, אבל לענין דיעבד מודה להן דזמן ההשלמה הוא עד סעודת שחרית דשבת, וכן נהג למעשה כשהיה אנוס ולא קרא שמו"ת בערב שבת היה משלימה ביום שבת לפני שיאכל, וכצוואת רבנו הקדוש שהביאו התוספות שם. (אלא דלדעת התוספות ומרן בש"ע עד זמן זה דינו כלכתחילה, שאינם סוברים שיש מצוה להתחיל ולסיים שמו"ת בערב שבת, ואם רצה להקדים ולקרא שמו"ת לפני שבת, כל שהתחיל

לאחר קריאת התורה דמנחת שבת שלפניו, ומסיימה לפני שיאכל בשבת בבוקר, נדון כלכתחילה). ומדתלה מוהרח"ו ז"ל את מנהג רבו כשהיה אנוס בצוואת רבנו הקדוש, נראה דסבירא ליה כוותיה בזה, שעד אז שפיר מקרי זמנו, מכל מקום לענין בדיעבד, ואם כן שפיר דמי לקרוא כליל שבת גם כן, דכל שכן הוא, דהוי זמנו טפי. דאם סובר דבמקום אנוס זמנו דוקא בשבת בבוקר לפני שיאכל, ולא כליל שבת גם כן, היה לו לומר בסתם שהיה קוראה בשבת בבוקר לפני שיאכל ותו לא, והיינו מפרשים שיש לו בזה טעם נסתר, שדוקא תועיל אז הקריאה ולא כליל שבת. או שיש בקריאתה כליל שבת איזו קפידא, וכגון קפידת קריאת תרגום כלילה. אבל מדכתב שהיה עושה כצוואת רבנו הקדוש, ותו לא, מוכח כמ"ש בס"ד דס"ל כוותיה וכנ"ל. וכל קפידתו רק על סוף זמן השלמתה, ולא לאפוקי הקריאה כליל שבת.

ועוד ראה לזה ממ"ש שם הרח"ו ז"ל: ולא כאותם הקוראים אותה באמצע תפלת שחרית דשבת. דעדיף מיניה היה לו לומר, דאפילו כליל שבת לא היה קוראה, דזה לא נזכר בשום פוסק דאסור, והיה צריך להשמיענו דבר זה שהוא חידוש גדול יותר מהנזכר, מה שאין כן בענין קריאת שמו"ת בעת התפלה ובשעת קריאת התורה שישנם כבר מהפוסקים שהעירו בכך שאין נכון ללמוד שמו"ת בשעת התפלה, עי"ע ודו"ק.

יוצא לנו בסיכום מכל זה בירור דעת ושיטת מרן האר"י ז"ל הוא דלכתחילה צריך להתחיל ולסיים קריאת שמו"ת ביום ששי. ואם נאנס ולא התחילה ביום ששי, או התחילה ולא סיימה, אז יש לסיימה עד לפני שיאכל בשבת בבוקר. ושפיר דמי לקרותה גם כליל שבת. ורק בשעת תפלת שחרית ובעת קריאת התורה אין לקרותה, וככל הנ"ל.

דעת הרמ"ע מפאנו שאין לקרוא תרגום כלילה ובשבת ויו"ט, וחילוקים שבקבלת מרן האר"י ז"ל בזה

ב. **אמנם** ראיתי להרמ"ע מפאנו ז"ל בספרו מעין גנים (דף א' ע"ד), בעוסקו שם בנושא קריאת שמו"ת, שכתב וז"ל: ואין תרגום אלא ביום ולא כלילה כלל, שלא להגביר מדת הדין יותר מדאי, ולא בשבת ויו"ט לעולם, לא בתורה ולא בנביאים, שאז מלכות [שהיא בחינת התרגום כמ"ש לקמן בשם האר"י ז"ל] נכללת בזכר [שהוא בחינת המקרא], ואין

לה קריאת תרגום בפני עצמה וכו'. וחולו של מועד אינו בכלל יו"ט לדין זה וכו'. ודוקא יחיד הוא שלא יאמר תרגום בשבת ויו"ט, אבל ציבור הואיל ורב גובריהו לחלוק כבוד לתרגום בכל זמן, והקדיש תמיד מיד ראייה מספקת [א"ה הלשון מגומגם קצת אבל כוונתו מובנת], אם באו לתרגם הפרשה או ההפטר בה מקום שנהגו שפיר דמי עכ"ל.

נמצינו למדים לכאורה מדברי הרמ"ע ז"ל תרתי, חדא דאין היתר לקריאת תרגום בלילי החול, ומטעם שזה מגביר הדינים. ועוד דאין ליחיד לקרוא תרגום בשבת ויום טוב, לא ביום ולא כלילה, מטעם שהנוקבא שהיא בחינת התרגום נכללת בדכורא שהוא בחינת המקרא. והדברים תמוהים לכאורה דפסיק ותני הרמ"ע ז"ל בתר איפכא מרהיטת הפוסקים שבשופי התירו לקרוא שמו"ת בשבת, ומה גם שגם מרן האר"י ז"ל מודה בזה להפוסקים דאפילו ביחיד מותר, וכן נהג למעשה לקרוא שמו"ת בשבת כשהיה אנוס וכנ"ל, וצ"ע.

אשר החכמה

והנה בכתבי מרן הרח"ו ז"ל לא מצאתי שדיכר להדיא בענין איסור קריאת התרגום כלילה. ומה שיש להבין מתוך דקדוק ודיוק לשונו נזכיר לפנינו אי"ה. אמנם כבר כתבנו שלגבי קריאת שמו"ת בשבת העיד שנהג האר"י ז"ל היתר בזה במקום אנוס, ומוכח מזה דלא סבירא ליה טעמו של הרמ"ע הנ"ל לאסור, ואם כן מסתמא שיודה מרן האר"י ז"ל שגם כליל שבת מותר לקרוא שמו"ת, מאחר שלא מצאנו טעם לחלק בזה בין ליל שבת ליומו. והטעם שהגביר הדינים שהזכיר הרמ"ע ז"ל לגבי איסור קריאת תרגום כלילה, שייך דוקא ללילי החול ולא לליל שבת. וכמבואר בדבריו שנקט לגבי איסור קריאת התרגום בשבת כלילי וביומו טעם אחר. ולפנינו אי"ה נאריך עוד בבירור דעת מרן האר"י ז"ל בכל זה. והרי לנו על כל פנים שאין דעת מרן האר"י ז"ל בזה מסכמת לדעת הרמ"ע ז"ל.

וכן מצאנו לגאון עוזנו מרן החיד"א ז"ל בספרו מחזיק ברכה (סימן קנ"ו אות ו') שהכריע בזה כדעת האר"י ז"ל נגד דעת הרמ"ע ז"ל, וז"ל שם: ודע כי בכל אור הששי שם נאמר לקרות כ"ו פסוקים שמו"ת. ושמעתי משם המקובל המופלא ח"ק כמהר"ש שרעבי זצ"ל דאמר מר כי באור הששי ילמוד כ"ו פסוקים הנזכרים מקרא בלי תרגום, כי בדברי האר"י זצ"ל האמיתיים לא נזכר לקרות תרגום

באור הששי, ועל דרך הסוד לא יתכן לקרות תרגום עכ"ל. ובקונטרס אחרון שבמחזיק ברכה שם הוסיף עוד לחזק את דבריו הראשונים וכתב ז"ל: וכן ראיתי כתוב משם הרמ"ע זצ"ל במאמר מעין גנים דאין תרגום כלילה ולא בשבת ויו"ט. ושם (באות ג') כתב ז"ל: אמנם אם נאנס בערב שבת ולא קרא שמו"ת, כשקורא בשבת יקרא שמו"ת, מאחר שכן כתב מהרח"ו זצ"ל בספר הכוונות שסידר בנו מהר"ש זלה"ה וכו' דכשהיה לרכנו האר"י זצ"ל אנוס ביום ששי היה קורא הפרשה אחר תפלת שחרית שבת שנים מקרא ואחד תרגום עי"ש עכ"ל. הרי קמן שג"ע החיד"א ז"ל דחה דברי הרמ"ע ז"ל מפני דברי מהרח"ו ז"ל, והתיר לקרוא שמו"ת בשבת. וכן כתב להדיא בספרו צפורן שמיר (סימן ד' אות נ"ח) וז"ל: אם נאנס ביום ששי ולא קרא הפרשה שמו"ת, יקרא שמו"ת ביום שבת, ודלא כמי שכתב שבשבת לא יקרא תרגום. ולא הזכיר לדברי הרמ"ע ז"ל בקונטרס אחרון שבספר מחזיק ברכה שם אלא כדי לסייע ממנו לשיטת רבו הרש"ש ז"ל שאסר קריאת תרגום בליל ששי, וכנ"ל.

דברי החכמה

ואמינא ולא מסתפינא שהמעין שם בדברי הרמ"ע ז"ל בענין קריאת הפסוקים דבר יום ביומו, יראה שבכמה וכמה פרטים דבריו אינם כפי קבלתו של רבנו האר"י ז"ל הנודעת לנו מתוך השמונה שערים שסידר הרח"ו ז"ל. וכמה טעמים לדבר. חדא שלא זכה הרמ"ע ז"ל לראותם כנודע, וכמ"ש מרן הרי"ח טוב ז"ל בשו"ת תורה לשמה (סימן תנ"ה) עי"ש. וכמו שהעיד על עצמו בהקדמתו לספרו פלח הרמון, שמכתבי האר"י ז"ל רק רדה מעט דבש "בקצה המטה שירי שיריים", והוא מתוך כתבי ולימודי רבו מהר"י סרוק ז"ל שהיה מגורי האר"י ז"ל, וכן מהכתבים של תלמידי האר"י זצ"ל שנשלחו לו קונטרסים מארץ ישראל, וכמ"ש גם בספרו עשרה מאמרות (מאמר אס כל חי ח"א סימן י"ז) עי"ש. וידוע שלא הקיפו כתבים ושמעות אלו את כל שלמות דרושי האר"י ז"ל, וזה מלבד כמה שינויים וגמגומים הנמצאים בהם כנודע. וגם הלא היה הרמ"ע ז"ל מעולם תלמיד מובהק ונאמן לתורתו של הרמ"ק ז"ל, וגם לאחר שזכה לתורתו של האר"י ז"ל כנ"ל, לא צמצם עצמו ומהלכיו לגמרי לארבעת אמותיו, וכמ"ש בהקדמתו שם להדיא עי"ש. וגם ניכר למעין בספריו שהיה דרכו להוסיף מדעתו הרחבה ביאורים וכוונות ורמזים כיד ה' הטובה עליו, ולהבליעם בין השיטין של דברי הקונטרסים שקבל, בלומדו בהם.

ק' בקונטרס אחרון אות א' ד"ה קבלה) שהביא לדברי הרמ"ז הנזכרים.

אמנם מצאנו לו להרמ"ז ז"ל שם (סימן כ"ד דף כ"ג רע"א) שכתב וז"ל: ובר מן דין יש לנו כלל מהרמ"ע ז"ל שודאי קבלו מרבו, וכל עוד שאין אנו מוצאים נגדו בהרח"ו זלה"ה, ניזיל אבתריה, עכ"ל. וכעין זה כתב עוד שם (בסימן י"ד דף ז' רע"א) עי"ש. ושר המסכים לחילוק זה, הוא ג"ע החיד"א ז"ל, וכמו שמצאנו לו בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן ע"א אות ד'), שדן שם על ענין מחברו של ספר כנפי יונה וסמכותו, וכתב וז"ל: ולכל הדברות אין לסמוך כל כך על ספר כנפי יונה, כי ידעת שהרב המפורסם הרמ"ז כתב שלא יסמכו על הרמ"ע אס חולק על דברי מהרח"ו ז"ל. וגם אני ראיתי כת"י מהרב המקובל עיר וקדיש מהר"מ פאפירש הכהן זלה"ה שהשיג השגות גדולות בקונטרס מהר"י סרוק ז"ל בתוקף גדול, וכתב שדבריו הם נגד הקדמות האר"י זצ"ל בקונטרס ההוא וכו' עכ"ל. (נראה הכוונה במ"ש "קונטרס מהר"י סרוק", הוא לדרוש המלבוש, ואם כן אפשר שדברי הרמ"ף ז"ל שהזכיר הם דבריו שבספר זהו הרקיע, בפירוש להזהר חלק א' דף ט"ו, דף כ"ג עמוד ד' מהספר, עי"ש). ולענ"ד שגם דברים אלו אינם מוחלטים, וצריכין יישוב ועיון בכל נושא לגופו של ענין, כי כמה פנים וצדדים ומכריעים יש בדבר שאין המקום כאן לפרטם. ולזה רמז ג"ע החיד"א ז"ל בלשונו הזהב וכתב ש"אין לסמוך כל כך" על כתבי הרמ"ע ז"ל, והיינו אפילו כשאין דברי הרמ"ע ז"ל מנגדים בפירוש לדברי הרח"ו ז"ל וכמ"ש שם, ונראה שהוא מחמת אזהרת הרח"ו ז"ל הנ"ל בהקדמתו לשער ההקדמות, שכתב שגם כאשר דברי התלמידים אינם חולקים על דבריו של הרח"ו ז"ל, רק תוספת בעלמא על דבריו, בכל זאת "אל תשית לבך בקבע אליו", עי"ש. ור"ל שלא נסמוך עליו סמיכה מוחלטת, אבל קצת סמיכה איכא, וכאשר דייק וכתב ג"ע ז"ל בלישניה "כל כך", וק"ל, ודו"ק.

והשתא הכא סמוך נראה להדפסה ראיתי בספר עשרה מאמרות הנד"מ, ובסופם כללי הרמ"ע ז"ל לידין הרה"ג כהררי"ח סופר הי"ו, ועמד שם על דברים אלו כיעו"ש, וכתב וז"ל: וצריך עיון קצת מדוע כתב הגאון חיד"א ז"ל, "אין לסמוך כל כך", ע"כ. וברור הטעם כמ"ש בס"ד. ועי"ש עוד מה שאסף בזה כיד ה' הטובה עליו.

ולזה רבים הם השינויים בשמועות המובאות בחיבוריו בשם האר"י ז"ל, מכפי הנמצא בכתבי הרח"ו ז"ל הדווקנים בשעריו המצויינים. ולדעת גדולי הדורות הבאים אחריו הסומכים סמיכת חכמים בלעדית רק על כתבי הרח"ו ז"ל הנאמנים, אין נכון לסמוך על השמועות הנמצאות בכתביו, אפילו כשהם מובאות בשם האר"י ז"ל, ואפילו שבכמה פרטים דומים דבריו להכתוב בכתבי האר"י ז"ל. ובפרט בהנוגע להלכה ולמעשה. ואפילו בדברים שאינם מנגדים או סותרים לכתבי הרח"ו ז"ל בפירוש, אלא רק תוספת בעלמא, גם כן אין לסמוך עליהם, וכמבואר באזהרת הרח"ו ז"ל בהקדמתו הנפלאה לשער ההקדמות, וז"ל: דע כי מן היום אשר מוריזלה"ה החל לגלות זאת החכמה לא זוהי ידימתוך ידו אפילו רגע אחד, וכל אשר תמצא כתוב באיזה קונטרסים על שמו ז"ל, ויהיה מנגד מה שכתבתי בספר הזה, טעות גמור הוא, כי לא הבינו דבריו. ואם יש בהם איזו תוספת שאינו חולק עם ספרנו זה, אל תשית לבך בקבע אליו. כי שום אחד מהשומעים את דברי קדשו לא ירדו לעומק דבריו וכוונתו, ולא הבינום בלי שום ספק. ואם יעלה בדעתך לחשוב שתוכל לברור הטוב ולהניח הרע, אל בינתך אל תשען וכו' עכ"ל, עי"ש. ובפרט אנן בדין הנגררים בתריה דמרן הרש"ש ז"ל שהגזים מאד בחומרת הסמיכה על כתבי הרח"ו ז"ל דוקא, והרעיש על עניינים אלו עליונים ותחתונים כנודע. ועיין מ"ש בענין זה באורך בספרי אהבת שלום (מאמר א' עמוד ל"ח), ובקונטרס שנות חיים שבריש ספר עץ הדעת טוב (חלק שני), ובספרי הנד"מ כתבוני לדורות, ואכמ"ל.

ועיין להרמ"ז ז"ל (שקבלתו היתה סולת נקיה, כמ"ש ג"ע החיד"א ז"ל בשם הגדולים), שכתב (באגרות הרמ"ז סימן ז'), וז"ל: ראיתי את מספר הספרים אשר בידך מן הרב זלה"ה, וכולם טובים ונכוחים. ואיני מכניס עצמי בספרי הרמ"ע זלה"ה וכו' עכ"ל. ושם (בסימן ח') כתב וז"ל: כי עגמה נפשי בדעתי כמה וכמה מתבלבלות הדעות באלו המקומות בעזבם מקור חיים לחשוב להם מחשבות וסברות, בין בלימודי שאר תלמידי האר"י זלה"ה, בין בכתבי הרמ"ע ז"ל. ויש אשר יחזור לעולם התוהו בחכמת הרמ"ק וכו' עכ"ל עי"ש. ב. ועוד לו שם (בסימן ט') וז"ל: אבל מספרי הרמ"ע לא תכתוב לי, כי אין לי מהם אלא דבר מועט, ואיני קורא אותם עכ"ל. ועיין לג"ע החיד"א ז"ל (בשם הגדולים מערכת ספרים, מערכת

ז"ל שהיה קורא שמו"ת גם בשבת אם נאנס ולא קראה ביום ששי, ואם כן אין איסור בקריאת שמו"ת לא בליל שבת ולא ביום, לדעת האר"י ז"ל, וכמ"ש למעלה בס"ד.

אמנם גם ראינו לו להרמ"ע ז"ל במעין גנים שם

¹²³⁴⁵⁶⁷ (דף ג' רע"א) שכתב וז"ל: ואחר כך בו ביום [שמחת תורה] יקרא פרשת בראשית שמו"ת, הואיל ולא סגי בלאו הכי, ועוד שהוא יום טוב שני כדלקמן, וכיון שהותר לו התרגום לפרשת בראשית, הותר לו גם כן לפרשת הברכה תחלה כיון שהוא מצוה בשעתה וכו' עיש"ב. וכוונתו שכשחל שמחת תורה ביום ששי ערב שבת בראשית, בהכרח צריך לקרוא שמו"ת דפרשת בראשית ביום שמחת תורה שהוא ערב שבת כנ"ל. ונראה מזה לכאורה שבמקום אונס מודה הרמ"ע ז"ל דשפיר דמי לקרוא שמו"ת ביום טוב. והגם דיש לדחות דאין זה הכרח שכך סובר, דשאני הכא שהוא יום טוב שני דקיל, וכמו שכתב שם, מכל מקום נראה מזה שבודאי יודה גם כן בנאנס ולא קרא שמו"ת כלל עד שבת, שישלים בשבת, וכמ"ש הרח"ו ז"ל על מנהג רבו ז"ל, דלא סגי בלאו הכי. ומה שכתב שם לעיל (דף א' ע"ד) שאין תרגום לא בשבת ולא ביום טוב, צריך לומר דאיירי לכתחילה. ומעתה צריך עיון על ג"ע החיד"א ז"ל (בקונ"א דמחב"ר אות ג') ובצפורן שמיר (סימן ד' אות נ"ח) שהבין ברוב פשיטות בדעת הרמ"ע ז"ל שאינו ש"ר המסכים למנהג האר"י ז"ל, ואוסר קריאת התרגום בשבת ויום טוב אפילו במקום אונס. ונראה שנעלם ממנו לפי שעה מ"ש במעין גנים שם בהמשך (דף ג' רע"א). ובדוחק יש ליישב דס"ל שיש לחלק בין שבת ליום טוב. או דס"ל דשאני התם דהוי יום טוב שני דגלויות, דקיל טפי. או דס"ל דשאני התם בחל שמחת תורה בערב שבת, דלכל העולם אין שום אפשרות אחרת, כיון דאז הוא זמנו, דאם יקדים שמו"ת דפרשת בראשית בחול המועד, הרי קורא פרשת בראשית לפני שסיים פרשת וזאת הברכה. מה שאין כן בנאנס ולא קרא שמו"ת בערב שבת, לא נתיר ליחיד זה שנאנס לקרוא בשבת מאחר דאינו זמנו. ועדיין צריך יישוב.

שוב ראיתי להרב המקובל מסעוד הכהן אלאחד

בספרו שמחת כהן שו"ת על דרך הסוד (סימן קי"ט), שנשא ונתן באורך בהאי גדר דידן, והביא שם למ"ש ג"ע החיד"א ז"ל במחב"ר (בקונ"א דסימן קנ"ו) משם הרמ"ע הנ"ל דאין היתר לקרוא תרגום לא

וגדולה מזו מצאנו לג"ע החיד"א ז"ל בשו"ת

חיים שאל (ח"ב סימן י') שכתב וז"ל: איני חש לסודות שלא גילה האר"י ז"ל, עכ"ל. ושם איירי גבי מנהג שנהגו בו הרבה מגדולי המקובלים, וביניהם הרמ"ז בעצמו, לתקוע בשופר בר"ה בהנף החמה. ולמעשה אין דבר בכתבי מרן האר"י ז"ל נגד זה במפורש, ובכל זאת כתב ג"ע ז"ל שאינו חש לה, וברור שכן סבירא ליה דאין לסמוך על סודות מחודשים ממקורות אחרים זולת כתבי האר"י ז"ל. אפילו כשאין הדברים מנגדים בפירוש. (אמנם קושטא אמינא דאי בפירוש לא איתמר בכתבי האר"י ז"ל דאין לתקוע בהנף החמה, מכללא איתמר, דכל מעיין ישר בהדרושים לראש השנה, יראה שאין שייכות לכוונות התקיעות אלא לאחר כוונת ק"ש ועמידה, ואין כאן המקום להאריך בזה). איך שיהיה לענייננו מאחר שבנ"ד דבריו של הרמ"ע בכללות אינם הולכים בתלם אחד עם מ"ש בזה מהרח"ו בשם רבו האר"י ז"ל, אין לנו לסמוך עליו.

והנה ראיתי להגאון מהר"ח פלאגי ז"ל בספרו

כף החיים (סימן כ"ז אות ה') שכתב וז"ל: תמיהא לי מילתא על מה שראיתי בספר תולדות אדם חלק א' (דף ט"ל ע"ב) דביקש הגאון רבנו זלמן [מווילנא] זיע"א בליל שבת ללמוד שמו"ת כיע"ש, והלא לפי דברי הרמ"ע אין ללמוד תרגום בלילה אפילו ליל הששי וליל שבת. ועי"ש במחזיק ברכה (בקונ"א סימן קנ"ו וסימן רפ"א) [א"ה צ"ל רפ"ה], אמנם גם שם לא מצאתי לענייננו כלום כיע"ש. ורחוק הדבר דלא היה לו פנאי בשני הימים מחמת אונס, לא בששי ולא בשבת ללמוד שמו"ת, כי אם דוקא בליל שבת וכו' עכ"ל. ולא זכיתי להבין דב"ק, חדא ועוד קאמינא. חדא דמעיקרא דהאי מילתא לענ"ד נראה דלא שייך להקשות על הנהגות הגאון רבנו זלמן זצ"ל שיהיו עולים בקנה אחד עם דברי הרמ"ע מפאנו, וזה דבר פשוט ואינו סובל אריכות. ועוד דנראה בעליל שמהרח"ף ז"ל לא ראה לדברי הרמ"ע ז"ל במקורן, אלא ראה העתק דבריו שהביא הגאון חיד"א ז"ל בקונ"א שבמחב"ר, ומרוב קיצור הדברים שם הבין דאיסור קריאת תרגום בלילי החול ובליל שבת הוא מחד טעמא דהתעוררות הדינין. וכבר כתבנו למעלה בס"ד דחלוקים הם בטעמיהם לדעת הרמ"ע ז"ל. דבלילי החול הטעם הוא כדי שלא להגביר הדינין, ובליל שבת הטעם כמו ביום שבת, והוא מפני שהנוק' נכללת בדכורא. ועל זה כבר כתב ג"ע החיד"א ז"ל דאין לסמוך על הרמ"ע כנגד האר"י

בשבת ולא ביום טוב, והחליט שלא יתכן לפרש שחולק הרמ"ע ז"ל על סברת הפוסקים והאר"י ז"ל אפילו במקום אונס, ותמה שם על ג"ע החיד"א ז"ל שהבין בדעת הרמ"ע שחולק אפילו בדיעבד. והשתא לפי מה שהבנו מדברי המעין גנים גופא שם (דף ג' ע"א) הדברים מחוורים טפי ודו"ק.

בירור דעת האר"י ז"ל בקריאת תרגום בלילי החול

ג. **ובענין** קריאת תרגום בלילי החול אשר יעדנו ^{אגודת התורה} למעלה לברר משפטה, נלע"ד בס"ד דאע"ג דלהדיא לא נזכר דבר זה בכתבי האר"י ז"ל, מכל מקום אם בפרוש לא איתמר, מכללא איתמר. דהרי מבואר הוא לכל מעיין בשער המצוות (פרשה ואתחנן דף ל"ו ע"א) שהתרגום עם המקרא הם מבחינה אחת ומדרגה אחת, והיינו עולם העשיה, אלא שהמקרא הוא בפנים של הקדושה [בחנית דכורא], והתרגום באחוריים [בחנית נוק']. וסוד קריאת התרגום הוא כדי לנסור הדינין שבאחורי הדכורא ליתנם אל הנוק' כנודע. ועיין בזה בסידור הרש"ש ז"ל (בספר בניהובן יהודע בכוונות פרטיות דף ג' ע"א). ואם כן ברור דיש ללמוד איסור קריאת תרגום בלילי החול, מכל שכן מאיסור קריאת המקרא שהזכיר רבנו ז"ל להדיא שם. דאם בקריאת מקרא אנו חוששין להתעוררות והתגברות הדינין, אף על פי שהיא בפנים של הקדושה, כל שכן בקריאת התרגום שיש לנו לחוש לזה, מאחר שהוא באחוריים ששם כל תוקף הדינים כנודע.

וזת לשון רבנו האר"י ז"ל בשער המצוות (פרשה ואתחנן דף ל"ה ע"ב): ובליל ששי תקרא כ"ו פסוקים מן הפרשה עצמה, אותם שאחרי כ"ו פסוקים ראשונים [שקורין אותן כל יום ביומו בסדר חק לישראל]. אבל בשאר לילי השבוע אין ראוי לקרוא מקרא, לפי שהמקרא הוא בעשיה, והלילה עצמה הוא בחינת עשיה, והכל הוא דינין, ואין ראוי לעורר הדינין. אבל בליל ששי יען כי יום ששי מכין לשבת והרחמים מתעוררים בו, לכן יכול לקרוא מקרא אף בלילה. ומה שיכוין וכו', והנה אין לכוין בליל ו' במילוי הוי"ה דהיי"ן כמו בה' ימי השבוע, לפי שהמילוי הוא דין כנודע, ושניהם עולים לחשבון אחד, [פירוש תיבת מלו"י היא גימטריא אלהים שהוא דין], ואין ראוי לעורר הדינין בלילה עכ"ל. הרי קמן דבלילי החול אסור לקרוא מקרא שלא להגביר הדינין. ובליל ששי מותר, היות שמכין לשבת והרחמים גוברים, ואף על פי כן לא הותר לכוין בליל

ששי במילוי הוי"ה דב"ן, כיון שמלו"י הוא גימטריא אלהים שהוא דין, ואין לעורר הדינין בלילה, גם לרבות ליל ששי. [אלא צריך לכוין דאותיות ו"ד דמילוי ב"ן נעשים י' פשוטה, ולכוין בשם הוי"ה בצירוף והי"ה כמ"ש שם עיין עליו].

עוד כתב שם בשער המצוות (דף ל"ו ע"א) וז"ל: מצות תלמוד תורה, כבר ביארתי ענין כוונת שמו"ת וע"ש, כי שנים מקרא הם הת"ת ויסוד, ואחד תרגום הוא באחוריים שלהם. ושמעתי מזולתי באופן אחר, והוא כי אחד תרגום הוא בנוק' דז"א, כי היא בחינת אחוריים שלהם [של הת"ת והיסוד] היושבת באחורי ז"א כנודע עכ"ל. ועיין בשמן ששון (ח"ד) בפירושו לשער המצוות שכתב דשניהם אמת, שסוד התרגום הוא בחינת האחוריים דז"א הניתנין לנוק' בעת הנסירה עיש"ב. וכן מבואר בסידור מוהרש"ש ^{מנחת המעלה} ז"ל עי"ש. וכן כתב עוד שם (בשער המצוות) בסוף העמוד וז"ל: והכוונה היא כי המקרא הוא בחינת פנים דהוי"ה של ב"ן, והתרגום הוא אחוריים שבקדושה וכו' עיש"ב.

¹²²⁴⁵⁶⁷ **הרי** קמן כמ"ש בס"ד, דאי להדיא לא איתמר איסור קריאת התרגום בלילה, מכל מקום מכללא איתמר, דמאיסור קריאת המקרא וטעמו, יש לאסור קריאת התרגום בלילה מכל שכן, וזה פשוט וברור בס"ד.

אמנם מבואר הוא שאין סיבת האיסור מחמת לשון ארמית, דהרי ללמוד תורה שבעל פה ש"ס ומדרשים וזוהר בלשון ארמית מותר, ומצוה במיוחד ללמוד בלילה, כמובא במדרשים שהזכירו הפוסקים, ועיין ברכי יוסף (או"ח סימן ר"ח). אלא דוקא התרגום של פסוקי המקרא שסודן באחוריים של הקדושה דעולם העשיה ששם המקרא, אסור מטעם הנזכר. ואף על פי שכללות לשון ארמית הוא באחוריים כמ"ש רבנו ז"ל בשער הכוונות בדרושי הקדיש, וכל אחוריים הוא דין, מכל מקום צריך לומר דכאן הוא דינין טפי, להיות המקרא בעשיה, והתרגום באחוריים דעשיה, דבהפגש עשיה דלילה בעשיה דמקרא, וכל שכן בלשון תרגום, דינין בדינין נגע' ומצא מין את מינו וחוזר וניעור, ודו"ק.

קושיא ויישוב בדברי מרן הרי"ח טוב ז"ל
בחינת קריאת תרגום בלילה, והמפתח
ד. וְהִנֵּה ראיתי למרן הגאון הרי"ח טוב ז"ל כן

ונקטו הכי בפשיטות יתירה לאסור, איך העלים עינו מלהביא דבריהם האמורים, ודחה סברתם מפני סברתו, ופסיק ותני בפשיטות דשרי למקרי תרגום בלילה היפך דעתם.

עוד קשה לי, דלא היה לו לדמות ענין קריאת לשון תרגום המקובל לקרותו עם המקרא, לשאר לשונות לע"ז. שהרי נראה בעליל מדברי מרן האר"י ז"ל בשער המצוות שם, שכל הסודות והתיקונים הנזכרים שם בענין קריאת התרגום, כולו שייכי דוקא בתרגום אונקלוס, ולא בתרגום המקרא שבשאר לשונות העמים, דפשיטא דלא שייכא בהו לא דינים ולא כוונת נסירה, שעל כן לפי הסוד בעינן למקרי שנים מקרא ואחד תרגום, בתרגום אונקלוס דוקא ולא זולתו. וכן כתב מהרי"ח סופר בכף החיים (סימן רפ"ה אות כ' וכ"ב). ועיין ביפה ללב (ח"ה שם), והדברים מבוארים. ועיין בגמרא מגילה (דף ג' ע"א) דתרגום של תורה, אונקלוס הגר אמרו, וניתנו בסני, ושכחו, וחזר אונקלוס ויסדום. ועי"ש בספר רית דודאים דיוצא מדבריו דדוקא תרגום אונקלוס מקרי תרגום. לענין תרגום הסדרא בציבור, אבל תרגום יונתן בן עוזיאל הוי בכלל תורה שבעל פה, ואילו בנביאים ונהפוך הוא, דהוי תרגום של יונתן בן עוזיאל עיקר לענין לתרגם בו בציבור עי"ש. ועיין ש"ע או"ח (סימן קמ"ה) ובנושאי הכלים שם. ומאחר דכל דברי רבנו האר"י ז"ל שם בשער המצוות, הסובבים על ענין התרגום, היינו בודאי על תרגום אונקלוס דוקא, ממילא מהיכא תיתי לאסור קריאת המקרא בשאר לשונות בלילה עד שהוצרך מרן הבן איש חי להתירן, והיתר זה למד מהיתר קריאת תרגום גופיה בלילה, דס"ל דמותר מפני דלא הוי בכלל דברים שבכתב, והדברים תמוהים וקשים להולמם, וצלע"ר.

עוד קשה לי על דברי מרן מהרי"ח ז"ל שציין לעיין בהרב חקרי לב (או"ח סימן י"ב), ולכאורה ציון זה סותר כל בניינו, דהרי הרב חק"ל שם האריך והרחיב כהאי כללא דדברים שבכתב וכו', והסיק שם להחמיר, שלא לאמר בעל פה גם תרגום הפסוקים שבשאר לשונות כיעו"ש. ואם כן הרי מדי פלוגתא לא נפיק, ואיך נקל כדעת הכנה"ג והרב ברכ"י ז"ל שהסכים על ידו, לקרוא תרגום בלילה, מאחר שלדעת החק"ל הוי בכלל המקרא ואסור. ולא יזה צורך ציין מהרי"ח ז"ל לעיין בהרב חק"ל. וצריך לומר דלא ציין עליו להסתייע מיניה, אלא להודיע שלא נעלם ממנו מה שכתב הרב חק"ל, וליה לא סבירא ליה כוותיה.

איש חי (ש"א פרשת פקודי סוף אות ז') שכתב וז"ל: ואם קורא המקרא [בלילה] בלשונות אחרים כדי להתלמד ביאור המקרא באותו לשון, פשיטא דשרי, וכמ"ש הכנה"ג (סימן רפ"ב), דבתרגום לא שייך לומר דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה, ועיין להרב ברכ"י (סימן מ"ט סע"ק א'), וחקרי לב (או"ח סימן י"ב) עכ"ל. וכוונתו לכאורה כי מאחר שלענין דברים שבכתב אי אתה רשאי וכו', מצאנו להכנה"ג דס"ל דלא הוי התרגום בכלל המקרא, ומותר לקרוא תרגום על פה, הוא הדין לענין איסור קריאת מקרא בלילה דלא הוי התרגום בכלל המקרא, ומזה נלמד לשאר לשונות גם כן.

ולקטנות דעתי יש לתמוה טובא בדב"ק. חדא דלכאורה לא זכר ש"ר ב"ת הזוה"ר וכתבי האר"י זצ"ל מכל הא דכתיבנא למעלה בס"ד, דיוצא מכלל דברי רבנו האר"י ז"ל בשער המצוות הנז' דאסור לקרוא תרגום בלילה, מכל שכן דאיסור קריאת מקרא. ואין זה ענין למ"ש הכנה"ג דלא הוי התרגום בכלל דברים שבכתב, דאפילו אם נאמר שכן הוא, דדוקא מקרא לשון הקודש מקרי דברים שבכתב, מכל מקום הרי כאן זיל בתר טעמא, מה טעם שאנו אוסרים המקרא בלילה, מפני דלילה ומקרא שניהם בחינת עשיה, ומתעוררים הדינים, אם כן כל שכן שאם יקרא תרגום בלילה יתעוררו הדינים, כיון שהתרגום הוא באחוריים של העשיה, דהוי דינין תקיפין טפי, ואף על פי דלא הוי התרגום דברים שבכתב, מה בכך, הלא כבר כתבנו בשם רבנו האר"י ז"ל בשער המצוות פרשת ואתחנן שהתרגום והמקרא, על פי הסוד הם שניהם בבחינה אחת, ובמדרגה אחת, זה בפנים וזה באחוריים, זה בדכורא וזה בנוק', וכיון דהוי התרגום דינים טפי, פשוט דמעורר הדינין ביתר שאת, ואפילו דלא מיקרי דברים שבכתב לענין אי שרי לומר תרגום בעל פה וק"ל.

ואפילו אם נאמר דמרן הרי"ח טוב זלה"ה שמיע ליה לדברי רבנו ז"ל הנזכרים, אבל לא סבירא ליה דיש ללמוד סתום מן המפורש, דמאחר שרבנו ז"ל לא הזכיר להדיא איסור קריאת תרגום בלילה, אלא דוקא איסור מקרא לחוד, אין לנו לדון זה בקל וחומר מדעתנו. מכל מקום מאחר שהביאו הפוסקים דפקיעי שמייהו דבר זה דאיסור קריאת תרגום בלילה משם הרמ"ע ז"ל, הלא הם ג"ע החיד"א במחבר"ר, ומהר"ף בכף החיים, דשמעתתייהו בפומיה דמהרי"ח ז"ל תדיר כנודע,

ולאחר ההתבוננות נלע"ד לברר מקחו של צדיק הוא מרן הרי"ח טוב ז"ל, דמעולם לא כיוון להתיר קריאת תרגום בלילה, וגם הוא שיר המסכים לכל מה דכתיבנא למעלה להוכיח מדברי מרן האר"י ז"ל דאסור לקרוא תרגום בלילה, מכל שכן מאיסור קריאת מקרא וכנזכר. אלא כוונת מהרי"ח ז"ל הוא למצוא היתר לקרוא המקרא בתרגום שאר לשונות העמים דוקא, וס"ל גם כן כדכתיבנא לעיל דבתרגום שאר לשונות לא שייכי כל אותם סודות ותיקונים דנקט רבנו האר"י ז"ל גבי קריאת תרגום אונקלוס, ואם כן אין שייך לאסור קריאת המקרא בתרגום שאר לשונות בלילה מצד דמיונו לתרגום אונקלוס, דאינו דומה וכן"ל, אלא רק מפני דהוי בכלל מקרא, שהרי קורא המקרא כמות שהוא בלשון אחר, וכל מקרא אסור בלילה. ולזה כתב דלא כן הוא, דמאחר שהרב כנה"ג והרב ברכ"י ס"ל דתרגום לא הוי בכלל מקרא כלל לענין דברים שבכתב וכו', ממילא לא מקרי מקרא כלל גם לענין התעוררות הדינים על ידי הקריאה בלילה. אבל תרגום אונקלוס גופיה, פשיטא דאסור לקרוא בלילה מחמת עצמו וסודו וככל דכתיבנא למעלה בס"ד.

ואין הכי נמי י"ל דלדין דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה ס"ל למרן הרי"ח טוב ז"ל לחומרא כדעת החק"ל, שלכן ציין על דבריו, דהרי לדעת הרבה פוסקים הוי איסור דאורייתא, ובעינן לנקוט לחומרא. אבל לענין קריאת מקרא בלילה דהוי רק הנהגה טובה דמדת חסידות למיישרים אורחותם בקודש נהדר במסילה העולה בית אל על פי כתבי האר"י ז"ל, ודאי דיש לסמוך על דעת הכנה"ג והברכ"י דלא הוי התרגום בשאר לשונות בכלל המקרא. וכן מוכח מדבריו שם שכל כוונתו רק לגבי תרגום בשאר לשונות העמים, ולא על תרגום אונקלוס, שכתב שם וז"ל: ואם קורא המקרא בלשונות אחרים כדי להתלמד ביאור המקרא באותו לשון וכו' ע"כ. וודאי שמדבר במצב ההוה של זמן הגלות ופיזור עם ישראל בין האומות, ואם כן הרי מבינים לשונות שאר העמים היטב, ולשון הקודש רק מעט, ולשון תרגום מעט מן המעט, ואם כן מדכתב "כדי להבין ביאור המקרא באותו לשון", ודאי כוונתו על לשונות שאר העמים דוקא שמבינים בהם, ולא בלשון תרגום ארמי גופיה, וכמ"ש בש"ע (או"ח סימן קמ"ה סעיף ג') דהאידנא לא מבינים בלשון תרגום עי"ש. והסתפקו שם האחרונים למה לא תקנו לתרגם בשאר לשונות, ויישבו דדוקא תרגום

אונקלוס נתחבר ברוח הקודש כיעו"ש בדבריהם. איך שיהיה הרי נתבאר שכוונת מרן הרי"ח טוב ז"ל היה להתיר לקרוא בלילה דוקא תרגום המקרא שבשאר לשונות, דאינו בכלל המקרא, וגם לא שייכי בהו הסודות והתיקונים דשייכי גבי תרגום אונקלוס, ולעולם מודה דקריאת תרגום אונקלוס גופא אסור בלילה, כן נלע"ד ליישב דבריו.

ואגב אמרתי להאיר עוד על דברי מהרי"ח ז"ל שכתב: "כדי להתלמד ביאור המקרא". דהרי ידועים דבריהם"ק יסוד ושורש העבודה (שער הניצוץ פרק ב') שכתב וז"ל: ותוכל ללמוד פסוק עם פרש"י גם בלילה, כי מה שהזהיר האר"י ז"ל שלא ללמוד אדם פסוק בלילה, אזהרתו על הקורא הפסוקים בלי פירוש. לכן יזהר האדם כשלומד פסוק בלילה שלא יאמר כמה תיבות ככתוב בלי פירוש הלע"ז, אפילו תיבות מובנים ומורגלים פירושם וכו', בהיות כי מזהר ועומד הוא שלא יקרא פסוק בלא פירוש בלילה, ומה לי פסוק שלם או לשליש ולרביע, אך כאשר יפרש השיחה כל תיבה בלשון לע"ז, ליכא סכנה כלל, זולת בלימוד פסוק בליל ששיובליל שבת קודש אין צריך להזהר בזה גם כן עכ"ל. הרי קמן שכל הקורא מקרא כדי להבין פירושו מותר, אפילו אם קורא המקרא כמות שהוא בלשון הקודש, כשמתרגם ללע"ז כל תיבה, מפני שהוא כלומד עם פירוש רש"י, היינו כדי להבין. ונראה דמהרי"ח ז"ל מודה בזה דהוא דבר מסתבר. וחידושו של מרן הרי"ח ז"ל הוא באם קורא המקרא באחת מלשונות העמים שמבין בה, וקורא המקרא כמות שהוא מתורגם בלשון הנזכר כקורא מקרא, ולא מוסיף אגב קריאתו ביאור או פירוש כדי שיחשב כלומד תורה שבעל פה, שהיה מקום לומר דנחשב זה גם כן כמקרא, ולא דמי לקורא עם פרש"י דהוי לימוד תורה שבעל פה ממש ואסור, ולזה הוכיח מדין דברים שבכתב וכו', דאין התרגום בלשונות אחרים בכלל המקרא, ושרי בלילה.

ולענ"ד נראה דבתר כוונת הקורא אזלינן, דאם כוונתו ללמוד תורה שבעל פה, וקורא עם המקרא פירוש רש"י, או מסביר הדברים מדעתו כפי הבנתו, אזאם לצורך הבנת ביאור הפסוקים רצונו לקרוא פסוק שלם או אפילו קטע שלם בבת אחת מותר, מאחר שבתר כוונתו אזלינן, וכוונתו להבין ולהסביר פירוש הדברים, שזה אי אפשר בלי לראות המשך הפסוקים. וכי הלומד גמרא בלילה אינו רשאי

ההפסוקים

ובענין קריאת הכ"ו פסוקים שמו"ת. הנה מדברי רבנו האר"י ז"ל אין הכרח, אבל במעתיקי שמועותיו מצאנו בזה פלוגתא. כי בלחם מן השמים להר"י צמח ז"ל (דף כ' ע"א) כתב לקרותם שמו"ת, וכן כתב בספר משנת חסידים (מסכת יום הששי פרק ב' משנה ד'), ובספר חסד לאברהם להרב אברהם טוביאינה ז"ל (בתיקון היום דף צ"ה ע"א ברפוס איזמיר). וכן כתב בספר יסוד ושורש העבודה (בשער הניצוץ פ"ה), וכן הוא בכמה מסידורי מוהרש"ש ז"ל כת"י.

אמנם בהגהת א"מ (להרמ"ף ז"ל) המודפסת בהגהות וחידושים על שער המצוות (פרשתו אתחנן דף ל"ז ע"ב אות א') כתב שאין לקרוא הכ"ו פסוקים גם תרגום, אלא מקרא לבד. וכן כתב בסידור להרב שבתי ז"ל בכוונת הלימוד עי"ש. ובספר שערי תפלה להר"י רקח ז"ל כתב (בדיני קריאת חק לישראל אות ד') דמהר"ח כהן כתב בסידורו שערי רחמים (דף ע' ע"ב) לקרותם בלי תרגום. וכן כתב ג"ע החיד"א ז"ל במחבר"ר (סימן קנ"ו) משם הרש"ש ז"ל והסולת בלולה. ושם (בקונ"א) משם הרמ"ע ז"ל [במאמר עין גנים שם]. וכן כתב מהר"א מני ז"ל בספרו זכרונות אליהו, הבאתי לשונו לקמן עי"ש.

וראיתי בסידור כתב יד שהתפלל בו מהרח"י בן השמ"ש זיע"א, שהיה כתוב בנוסח הפנים לקרוא הכ"ו פסוקים שמו"ת, אמנם הגיה שם בגליון בנו מהרח"י ז"ל הנזכר בכי"ק שחזר בו אביו מוהרש"ש ז"ל בסוף ימיו, והשתא ס"ל דאין לקרותם עם התרגום. וגער בו על זה כמה פעמים. ומדסבירא ליה למהרש"ש ז"ל הכי, ודאי דהכי נקטינן להלכה ולמעשה. וכן פסק בבן איש חי (ש"ב פרשת לך לך אות י'). ואי"ה לקמן נכתוב עוד בזה לדעת טעמו ונימוקו של דבר.

ובענין קריאת המקרא של כ"ו פסוקים, אם צריך פעם אחת או פעמיים. הנה ג"ע החיד"א ז"ל במחבר"ר (קונ"א סימן קנ"ו) כתב דיקראם שנים מקרא, לאפוקי ממי שכתב דיקראם רק פעם אחת מקרא בלבד עי"ש. וכן כתב נמי בצפורן שמיר (סימן ד' אות נ"ו). ונמשכו אחריו בזה הרב פתח הדביר והרב יפה ללב (סימן קנ"ו). אמנם מהרח"י בשמ"ש ז"ל כתב בגליון סידור כת"י הנ"ל וז"ל: ואני אחי"ם ראיתי להרב הקדוש אבא מארי זלה"ה בסוף ימיו שלא היה קורא הכ"ו פסוקים הנ"ל שנים מקרא וכו' כי אם כ"ו פסוקים פשוטים אחד מקרא בלי תרגום, וגער בי כמה

לקרוא הפסוקים שהביאו שם חז"ל לראיה או לדרש וכדומה, מי שמע כזאת ומי ראה כאלה, אלא הכל נקרא תורה שבעל פה ומותר. ואם כן הוא הדין בזה. וכפי זה נלע"ד דבעל היסוד ושורש העבודה הפריז מעט על המדה להצריך לקרוא כל תיבה עם תרגום ללשון לע"ז. ועיין בסידור הרב שבתי (בסדר ק"ש שעה"מ), ובספר משנת חסידים (מסכת השכיבה פ"א מ"א). שכתבו בסתם דכל שקורא פסוק עם פירוש מותר. וכן כתב מהר"ח פאלאג'י ז"ל בכף החיים (סימן ל"א אות נ"ה). ואם היה סבירא להו כחומרת הרב יסוד ושורש העבודה ז"ל היה להם לגלות דעתם ולפרש שיחתם. אמנם חידושו של מהרי"ח ז"ל במקומו עומד, כי בקורא מקרא סתם בלשון אחר, סוף סוף הוי כקורא מקרא ממש, מאחר שקורא הפסוקים כמות שהם באותם הלשונות בלי תוספת ביאור או פירוש, ולזה הוצרך מהרי"ח ז"ל להוכיח מדין דברים שבכתב וכו' דלא הוי בכלל מקרא וק"ל.

בענין קריאת מקרא ותרגום בליל ששי

ה. **נחזור** עתה לענין קריאת מקרא ותרגום בליל ששי, שיש להסתפק בזה בכמה אופנים. חדא אם מותר לקרוא כל מקרא שירצה, כמו שנראה קצת מלשון ספר יסוד ושורש העבודה שהבאנו לעיל, שדימה ליל ששי לליל שבת להיתר קריאת מקרא, או רק התירו קריאת הכ"ו פסוקים ותו לא. גם צריך לדעת אם בעינן לקרוא הכ"ו פסוקים שמו"ת או דוקא מקרא. ואם נאמר מקרא לבד, צריך לדעת אם פעם מקרא או פעמיים. גם צריך לדעת אם אין קורין תרגום בליל ששי מהו טעם הדבר.

ועל ראשון ראשון אומר בס"ד, דמרהיטת לשון האר"י ז"ל נראה שרק התיר כ"ו פסוקים ולא שאר מקרא. ובספר נגיד ומצוה למהרי"ץ ז"ל כתב וז"ל: ליל ששי יש קצת מציאות שיוכל לקרוא מקרא וכו' עכ"ל, משמע מלשונו דאינו היתר כללי, דרק כ"ו פסוקים מותר. וכן ראיתי בספר בן איש חי למהרי"ח ז"ל (ש"א פרשת פקודי אות ד') שכתב וז"ל: אין לקרוא מקרא בלילות וכו', מיהו כליל שבת וליל יו"ט קורין מקרא ואין לחוש, וכן בליל ששי קורין כ"ו פסוקים ואין חשש עכ"ל. הרי שלא כתב דבליל ששי קורין מקרא סתם כמ"ש גבי שבת ויו"ט, אלא כתב קורין כ"ו פסוקים ותול"מ. גם חילקם לשתי כבדות, ולא עירבינהו ותניניהו בהדי הדדי בחדא בבא, כיון דחלוקים הם, וכנ"ל. ואם כן הכי נקטינן בזה, ודלא כהרב יסוד ושורש העבודה ז"ל.

פעמים עכ"ל. ונדפסה הגהה הנזכרת בדף האחרון של ספר שער המצוות עי"ש. וכן העידו מסדרי רשימות מנהגי בית אל (שבראש ספר דברי שלום אות כ"ט). ושם בגליון מצאתי הגהת כת"י למהר"א פירירא ז"ל שכן נמצא להצמת ז"ל בספר שמות וכינויים דבעינן פעם מקרא דוקא ע"כ. (אלא דזה סותר מ"ש לעיל מספרו לחם מן השמים שיש לקרותם שמו"ת, וצ"ע). ומדהכי סבירא ליה למהרש"ש ז"ל ודאי דהכי נקטינן. וכן העלה מרן הרי"ח טוב ז"ל בבן איש חי (ש"ב פרשת לך לך אות י') דיקראם פעם אחת מקרא ולא יכפול עי"ש. וכן כתב בכף החיים למהרי"ח סופר ז"ל (סימן קל"ב אות ו' דף קי"ג סוף ע"א) עי"ש לטעמו.

ובטעמו של מהרש"ש ז"ל נראה לי, חדא, שכן דרכו להמשך אחר פשט דברי האר"י ז"ל, ומדלא הזכיר האר"י ז"ל להדיא לקרוא הכ"ו פסוקים שמו"ת, החליט דבעינן פעם אחת מקרא בלבד. וגם כי כתב בכף החיים למהרי"ח סופר ז"ל (סימן קל"ב אות ו' דף קי"ג סוף ע"א) דממ"ש וז"ל: דהכ"ו פסוקים הם כנגד הפנים דהוי"ה דב"ן, משמע דאין צריך לקרותם אלא פעם אחת מקרא בלבד עי"ש. ועוד, והוא העיקר, מפני דס"ל למהרש"ש ז"ל דאסור לקרוא תרגום בלילה, גם לרבות ליל ששי, וכמ"ש ג"ע החיד"א ז"ל משמו במחב"ר (סימן קנ"ו אות ו') וז"ל: ושמעתי משם הרב המופלא ח"ק כמהר"ש שרעבי זצ"ל דאמר מר כי באור הששי ילמוד כ"ו פסוקים הנזכרים מקרא בלי תרגום, כי בדברי האר"י זצ"ל האמיתיים לא נזכר לקרות תרגום באור הששי, ועל דרך הסוד לא יתכן לקרות תרגום [בלילה כן הוסיף בספר יין הטוב סימן נ"ה בהעתקת לשון הנזכר עי"ש] עכ"ל החיד"א ז"ל. הרי מבואר דעיקר קפידת מוהרש"ש ז"ל הוא מחמת התרגום שאין לקרותה בלילה, ואפילו בליל ששי. וכן כתב להדיא בזכרונות אליהו הנזכר.

ולענ"ד יש להוכיח כן מדברי רבנו האר"י ז"ל גופיה שם בשער המצוות, ממה שמצינו שהקפיד על כוונת המילוי דשם ב"ן, שלא לכוין בו כדי שלא לעורר הדינים, אף על פי שביליל ששי כתב שהרחמים גוברים ושרי למקרי מקרא, דמזה נראה שאין לך בו אלא חידושו, היינו היתר קריאת כ"ו פסוקים מקרא שהם בפנים דעשיה, אבל התרגום שלהם, שהוא באחוריים, אין לנו להתיר, דאפשר שע"י קריאתן יתגברו הדינים, מעין הכוונה דמילוי שם ב"ן שחשש בו הרב ז"ל. ומכיון שאינו קורא תרגום, די בפעם אחת מקרא וכנ"ל.

בענין קריאת מקרא ותרגום בליל שבת ויום טוב

ו. אמנם אין להקשות לפי זה דגם בשבת קודש נאמר כן, דמותר לקרוא מקרא לחוד, אבל לא תרגום המקרא, כדי שלא לעורר הדינים, וממילא לאו שפיר דמי לקרות שמו"ת בליל שבת, בחר איפכא ממ"ש לעיל בס"ד. כי זה ודאי ליחא, ולא ניתן להאמר כלל, דהאומר כן פוגם בכבוד מעלת

אולם ראיתי בספר זכרונות אליהו למהר"א מני ז"ל בהלכות שבת (מערכת העי"ן אות ב') שכתב וז"ל: ערב שבת באשמורת הבוקר ילמוד כ"ו פסוקים שנים מקרא בלבד בלי תרגום. ואפילו בא לקרוא אחר שהאיר היום, לא יקרא תרגום, עי"ן כף החיים [למהרש"ף ז"ל] (סימן ז"ך אות א'). ובבית אל יכב"ץ נוהגים לומר הכ"ו פסוקים פעם אחת מקרא על פי מה שנמצא כתוב משם הרב חזקיה ז"ל בנו של רבנו הרש"ש ז"ל. ולפקד"ן דאין משם ראיה שיש קפידא אם אומר שתי פעמים מקרא, והקפידא היתה על התרגום. ולכן אני נוהג לומר שתי פעמים מקרא כפשט דברי רבנו האר"י זיע"א עכ"ל. וקשה לי על דבריו דהרי מפורש בדברי הרב חזקיה ז"ל תרתי, חדא דאין לקרוא תרגום, ועוד דבעינן פעם אחת מקרא, ומנין למהר"א מני ז"ל להתליט שהקפידא היתה על התרגום גרידא. ולי נראה דודאי דקדק הרב חזקיה ז"ל היטב בדבריו לנקוט בדיוק מנהג אביו הקדוש בסוף ימיו, ואין לזוז מדבריו אפילו זיז כל שהוא. וגם מ"ש דמפשט דברי רבנו האר"י ז"ל כן נראה, לא ידעתי מנין לו זה. ואיך שיהיה אנו סומכים בזה על מוהרש"ש ז"ל על פי עדות בנו, וכפי מנהג בית אל ופסק מהרי"ח ז"ל בבן איש חי הנ"ל שכן עיקר ותול"מ. ועי"ן בספר שו"ת יין הטוב (או"ח סימן נ"ה) שהאריך בכל זה, וכן נראה מסקנתו עי"ש. ועי"ן בבן איש חי (ש"ב פרשת לך לך סוף אות ט' ואות י') דנראה משם דהיה נוהג מהר"א מני ז"ל לקרוא בליל ששי פעם אחת מקרא בלבד. ואפשר דחזר בו אחר כך ממה שכתב בספרו זכרונות אליהו. וזה דלא כדברי הרב המגיה בספר זכרונות אליהו שם עי"ש. ולענ"ד נראה דלפי סודן של דברים אין טעם בקריאת שנים מקרא אלא היכא שקורא פעם אחת תרגום גם כן, שזהו סוד

השבת, ומגרעות נתן בעוצם קדושתה וכמ"ש בסמוך באורך בס"ד.

ונביא כאן דברי הפוסקים ז"ל שהתירו קריאת המקרא בליל שבת. עיין לג"ע החיד"א ז"ל בספרו יוסף אומץ (סימן ד"ן) שכתב דממה שהתיר רבנו האר"י ז"ל לקרוא מקרא בליל ששי, הדברים קל וחומר בליל שבת קודש דמותר. ובחשובות רב פעלים למרן הרי"ח טוב ז"ל (ח"ב אר"ח סימן ב') כתב דלא שנה יו"ט משבת לענין זה. וכן כתב בספרו בן איש חי (ש"א פרשת פקודי אות ז') וז"ל: אין לקרוא מקרא בלילות של חול וכו', מיהו בליל שבת וליל יו"ט קורין מקרא ואין לחוש, וכן בליל ששי קורין כ"ו פסוקים ואין חשש עכ"ל. וכבר דקדקנו בלשונו לעיל שבלייל שבת ויו"ט יש היתר לקרוא כל מקרא כפי שירצה. וכן נראה מסתמות לשון ג"ע החיד"א ז"ל ביוסף אומץ שם. ועיין בשו"ת יין הטוב (סימן ד"ן) מ"ש בזה.

אמנם מרנן ורבנן הנזכרים לא דיברו להדיא על תרגום הפסוקים אם גם כן מותר בליל שבת ויו"ט, או שמא יש חשש בקריאתו כמו בליל ששי, דמותר מקרא ואסור תרגום, כמ"ש לעיל, דהוי דינין טפי, ושמה יגרום התגברות הדינין.

אמנם כבר כתבנו למעלה בס"ד שאין מקום לחשש זה כלל, והוא כי בחינת ליל שבת קודש הוא כיומות כלית הרחמים. ואף על פי שבפרטי העליות וסדר המשכת המוחין בחינה אחר בחינה עד שעת רעוא דרעוין כד אתגלי מצחא דעתיקא קדישא בהעלות המנחה, ודאי דשייך הדרגה, ושניא האי שעתא מהאי שעתא, אבל מכל מקום בכללות ליל שבת קודש כיומו יאיר ויזרח באור קדושתו, והרחמים מתגברים והדינין והס"א נכנעים ומתבטלים, וכמבואר בכמה וכמה מאמרים שבזהו הקדוש. ואביא מקצתן: עיין זוה"ק (ח"א דף רנ"ט ע"ב) שכתב וז"ל: שבת בלא דינא כלל איהו ולא שליט חויה עקימא עכ"ל. ושם (ח"ג דף צ"ה ע"א) וז"ל: יומא דשבתא אתנשי כל צערא וכל רוגזא וכל דוחקא מכל עלמא וכו' עכ"ל. ועיין עוד בזה"ק (ח"ג דף רמ"ג ע"א). ושם (בכ"א דף ה' ע"ב) כתב להדיא דבשבת לילה כיום יאיר ואין ביניהם חילוק, וז"ל: שבת דמעלי שבתא, ושבתא דיומא, ממש לית לון פרודא עכ"ל. ובמקדש מלך שם כתב דהיינו ליל שבת בחינת נוק' ויום שבת בחינת דכורא שניהם נקראים שבת, כי שבתו

ממלחמת הקליפות עי"ש. וכן כתב עוד להדיא (בכ"א דף מ"ח ע"א) וז"ל: כד אתקדש יומא במעלי שבתא וכו', כל רוחין ועלעולין ושדין וכל סטרא דמסאבא כלהו טמירין ועאלין בעינא דרחי"א דנוקבא דתהומא רבא. וכן שם (ח"ב דף קל"ה ע"ב) וז"ל: כד עייל שבתא וכו', וכל דינין מתעברין מינה וכו'. ועוד שם (ח"א דף י"ד ע"ב) וז"ל: כיון דאתקדש יומא ושלטא קדושה על עלמא ההוא סט"א אזעירת גרמה ואתטמרת כל ליליא דשבתא ויומא דשבתא וכו' עכ"ל. וכן כתב עוד (בכ"ב דף קל"ה ע"ב) וז"ל: אסור לעמא קדישא למפתח לגבה בפסוקא דדינא כגון והוא רחום וכו', בגין דהא אתפרשת מרזא דסט"א עכ"ל. וכן (בכ"א דף מ"ח ע"א) כתב וז"ל: כד אתקדש יומא במעלי שבתא וכו' כדין עלמא בנטירו עלאה ולא בעינן לצלאה על נטירו כגון שומר את עמו ישראל לעד אמן עכ"ל.

והקשה לי תלמיד חכם אחד מהא דאמרו וז"ל (שבת דף כ"ד ע"ב) דתקנו ברכת מעין שבע מפני המזיקים שבשדות, דמזה נראה שיש גם בליל שבת שליטה לס"א. ולאחר החיפוש מצאתי כי כבר נרגש מזה רשב"י זיע"א בזה"ק (ח"ב דף ר"ה ע"א) עי"ש, וסיים שם וז"ל: סוף סוף נטירו אשתכח כההוא ליליא [דשבתא] לעמא קדישא הואיל וסכת שלום פריסא על עמא, דהא תנינן בכל אתר דסכת שלום אשתכח סט"א לא אשתכח תמן עכ"ל עיש"ב, ולא זכיתי להבין היטב עומק תירוצו שם, והיעבט"א. ולאחר זמן רב כתבתי בזה באורך בתשובתי בענין ברכת מעין שבע בליל פסח שחל בשבת (להלן סימן ח' חלק א' סעיף ב' מהתשובה), עיין שם ותרו"ץ. ואם ימצא גם איזה מאמרים בזה"ק המורים שיום שבת קודש מעלתו גבוהה מלילו, יש לפרשם על בחינת תוספת המוחין והעליות, ואין כאן המקום להאריך עוד בזה.

הרי קמן שליל שבת קודש כיומו יאיר באור החסד והרחמים, ואם כן אין לחוש בו להתגברות הדינים ע"י קריאת המקרא או התרגום בו, דהלא רבנו האר"י ז"ל כתב בשער המצוות פרשת ואתחנן (דף ל"ה ע"ב) שחשש התגברות הדינים הוא מחמת כי בחינת הלילה ובחינת המקרא שניהם בעשיה, ובהפגשם יחד מצא מין את מינו וחוזר וניעור, ומאחר שכן ממילא פשוט וברור שאין שום חשש שיתגברו הדינים בליל שבת, דהרי כתב רבנו ז"ל בשער הכוונות (דף ס"א רע"ג) וז"ל: דע כי הלילה של חול הוא סוד

הנקראים יש מאין דאין קפידא לומר פסוק והוא רחום תוך הזמירות, והיינו כיון ששם אין בו הכוונה הנזכרת וממילא אין קפידא. הרי להדיא שאין איסור באמירת פסוקי דין סתם בליל שבת, אלא מחמת הסוד הנזכר, ואדרבא מכאן סייעתא גדולה לדברינו שהרשב"י כל כך חש לכבודה של ליל שבת שלא יראה כאילו יש בה התעוררות דינים וצריכים מיתוק, שלכן אסר אמירת פסוק והוא רחום להורות שאינה צריכה למיתוק, ודוק היטב.

ותצא דינא על פי כל הנזכר שאין כל חשש באמירת שמו"ת בליל שבת. ומסתברא דעדיף טפי להקדים קריאתו מליל שבת אם נאנס ולא קרא ביום ששי, ורק רבנו האר"י ז"ל נהג לקרוא ביום שבת בטרם כלות זמן מצותו האחרון, מפני איזה טעם הידוע לו, ואפשר מחמת חשש הטיה וכדומה כמ"ש לעיל, שלכן לא היה משלים הקריאה בליל שבת, ולא מפני חשש אמירת תרגום בליל שבת, וככל הנזכר. ועיין לג"ע החיד"א ז"ל ביוסף אומץ (סימן ד"ן). שאחר שהתיר קריאת מקרא בליל שבת, כתב וז"ל: ומשום אזהרת רז"ל ולא יקרא לאור הנר, קבעתי ללמוד תהלים שהם שגורים [בפי] ושרי לקרות לאור הנר וכו' עכ"ל. ואם כן שמו"ת לא מקרי שגורים, ואסור לקרוא בליל שבת לאור הנר במקום שיש חשש הטיה. ואפשר דהכי ס"ל להאר"י ז"ל. ועיין בספר משנת חסידים (מסכת שחרית דשבת פרק י"ב משנה ג') שכתב וז"ל: אח"כ אם באונס לא קרא הפרשה שמו"ת, לא יאחר אותה עוד, אלא יקראנה טרם יאכל עכ"ל. ומדקדוק לשונו שנקט לא יאחר אותה עוד, נראה דס"ל כנ"ל דסוף זמן האחרון להשלמתה הוי טרם שיאכל בשחרית דשבת, אבל כל שקראה לפני זה ואפילו בליל שבת שפיר דמי ודו"ק.

אחרי כותבי כל זה הזמין ה' לידי הסה"ק פקודת אלעזר, ומצאתי שם (בסימן רפ"ה ס"א דף ק"ה סוף ע"א) שעמד על האינידון דידן ממש, והביא לדברי הגאון מהר"ח פאלאג'י ז"ל (שבספרו כף החיים סימן כ"ז אות ה' שהבאנו לעיל באות ב' שאסר קריאת שמו"ת בליל שבת על פי דברי הרמ"ע ז"ל), והקשה עליהם כקושייתנו, והסיק כמסקנתנו. ושמתתי כעל כל הון וכמוצא שלל רב על שזכיתי לכוין לדעת גדול. וז"ל הרב פקודת אלעזר שם (לאחר שהעתיק דברי הגאון מהר"ח פאלאג'י ז"ל הנזכרים): ואני בעניי כך נוהג פעמים אין מספר לקרות שמו"ת ליל שבת, כשלא קראתי אותה עם החבריא קדישא ביחד

העשיה [כמ"ש גם כן בשער המצוות שם], וששת ימי החול הם סוד היצירה, ויום השבת [היינו כל יום השבת לילו ויומו כמבואר לקמן] הוא סוד הבריאה. וזה סוד וביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וכו' עכ"ל. וכן כתב שם בכוונת הקדיש שלפני ערבית דליל שבת וז"ל: וסיבת כוונת שם בן מ"ב הוזה הוא לפי כי כל כוונת השבת ומציאותו הם בסוד הבריאה, וכענין שאומרים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, וגם הוא סוד מ"ש בהקדמה [של ספר התיקונים] דמלכא לבש לבושיין דבריא ביומא דשבתא וכו' עכ"ל עיש"ב. וביאור והבנת דברי רבנו ז"ל הנזכרים תמצא בריש ספר עולת תמיד להרח"ו ז"ל (ד"ה י' ספירות דאצילות התפשטו וכו'), והוא כי בשבת מתלבש האצילות הקדוש רק בעשר ספירות דבריא ובהם מנהיג העולם, מה שאין כן בחול שמוסיף להתלבש גם בעשר ספירות דיצירה עי"ש. וכפי הנז"ל נראה דבלילי החול מוסיף להתלבש גם בעשר ספירות דעשיה, כנלע"ד. הרי להדיא כדברינו, שליל שבת כיומו הוא בחינת בריאה, כי רבנו ז"ל כתב כוונה הנזכרת בקדיש דליל שבת, וכן הבאנו לעיל משם הזוה"ק שאין הבדל בין יום שבת ללילו, וממילא אין שום פחד וחשש לקרוא בו מקרא או תרגום, דלא שייך בו התעוררות והתגברות הדינים כלל.

ואין להקשות ממ"ש בזה"ק (ח"ב דף קל"ה ע"ב) וז"ל: ואסור לעמא קדישא למפתח לגבה בפסוקא דדינא, כגון והוא רחום וכו' עכ"ל עי"ש, דיש מקום להבין שר"ל שהפסוקים הנזכרים להיותם פסוקי דין מעוררים הדינים אפילו בליל שבת, ואם כן לפי זה גם תרגום אין לקרוא דהוי פסוקא דדינא ומעורר הדינים. ומזה נלמד דשייך התעוררות הדינים גם בליל שבת. דאין זה כוונת הזוה"ק כלל, אלא להיפך ממש, וכמ"ש רבנו האר"י ז"ל בפרי עץ חיים (רפסודוכרואנא רפ"ג דערבית דף ע"ד ע"ד) דכוונת אמירת והוא רחום וכו' לפני תפלת ערבית בלילי החול הוא כדי להמשיך שפע של רחמים מ"ג מכילן דא"א, לאכפייא ולמתק ארבעה פרצופים דקליפה המתחילין להתעורר בערבית, והם משתית עון אף וחמה עי"ש. ואם יאמרו פסוק והוא רחום גם בליל שבת, אחזי פגימו לעילא כאילו חלילה יש תגבורת הקלי' וצריכים אנו לבטלן בהמשכת שפע הרחמים הנזכר, ולכן אסור לומר והוא רחום וכו' בליל שבת דפוגם בכבוד מעלת קדושת ליל שבת, וכמ"ש מעין זה בזה"ק בענין אמירת שומר את עמו ישראל כנזכר. וכבר כתב שם ג"ע החיד"א ז"ל בהגהותיו להזוהר

הפסוקים שמו"ת בכל יום, הוא מרכנו האר"י ז"ל. ושמעתי ממקובלים מופלגים אשר היו בעיה"ק ירושלם ת"ו ז"ל, כי קריאה זו לא תכון ביום טוב, ומה גם שהרמ"ע ז"ל כתב שאין קורין תרגום ביום טוב. ומטעמים אלו נהגנו שלא לקרות הסדר הנזכר ביום טוב וכו'. ואחר זמן רב בא לידי סדר כוונות לאדם גדול תלמיד הרמ"ז, שכתב שקבל מרבו מהר"ם זכותו ז"ל, שקבל מרבו עיר וקדיש מהר"ר בנימין הלוי ז"ל, שלא לקרות פסוקים שמו"ת ביום טוב, ולהשלימם אחר כך. והאריך קצת בזה. ועלן לבי, דידוע דרכו של הרמ"ז ז"ל מהר"ר בנימין הלוי ז"ל קבל מתלמידי מהר"ח ז"ל וכו' עכ"ל. ולפי כל האמור לעיל בדברינו צריך עיון, כי למה ידחה הלימוד לאחר יום טוב, והלא אין בו שום חשש. גם זה סותר לכאורה מה שכתב ג"ע החיד"א ז"ל בספרו מחבר"ר (סימן קנ"ו אות ו') שהבאנו לשונו לעיל (באות ב'). שדחה לדברי הרמ"ע ז"ל שכתב שאין קוראין תרגום בשבת ויום טוב, מפני עדותו של הר"ח ז"ל על מנהג רבו שהיה קורא שמו"ת בשבת אם נאנס. ובודאי אם כן שהוא הדין ביו"ט דמותר, ואם כן איך בכרך לאדן שם כתב ברוב פשיטות שאין לקרוא שמו"ת ביום טוב. ועוד דאם כן גם בשבת יהיה אסור, ואיך רבנו האר"י ז"ל היה משלים פרשיותו שמו"ת בשבת כשנאנס.

החיד"א

ומצאתי הו"ן לי בספרו הנד"ם של מהר"א מני ז"ל שו"ת מעשה אליהו (ח"א סימן נ"ו) שכתב דכשחל יום טוב בערב שבת אין ללמוד שמו"ת בערב שבת מחמת שהוא יום טוב, ואין ללמוד ביום טוב תרגום אלא לצורך הפרצוף הנתקן על ידינו באותו יום, ושמו"ת של הפרשה הנקראת ביום השבת אינו שייך לפרצוף הזמנים הנתקן ביום טוב, אלא לפרצוף הימים הנתקן בשבת עיש"ל. וזה דלא כהרמ"ע שהבאנו דבריו לעיל (סוף אות ב') דס"ל דאם חל שמחת תורה בערב שבת בראשית מותר לקרות שמו"ת דפרשת בראשית ביום טוב.

וביאור דבריו של הר"א מני ז"ל הוא, בהקדים הקדמה ידועה למרן הרש"ש ז"ל בספרו נהר שלום בכמה דוכתי, שישנם שתי בחינות תיקונים, ימים וזמנים, תיקון בחינת הימים הוא בימי החול והשבת וראשי חדשים, ותיקון בחינת הזמנים בחגי ה' ובימים נוראים. ואין לערב תיקון בתיקון כנודע, כי כל בחינה מהן נדרשת היא לעצמה, ואכמ"ל בעניינים אלו כאן. ומהשתא ביום טוב

[פירוש בערב שבת], כשיש לי טרדת מצות תלמוד תורה שיש עמו כתיבה, שצריך להיות דוקא בערב שבת. ואין לי פנאי [לקרוא שמו"ת] ביום שבת קודש שלא לבטל תלמוד תורה דרבים [עם] החבריא קדישא נר"ו, ולכן [אני] קורא שמו"ת כליל שבת. ומ"ש הרמ"ע ז"ל, הנה לדעת הרמ"ע ז"ל בדיבור ג' אמר שאין לקרות תרגום בשבת ויו"ט, וזה היפך מ"ש בשער הכוונות שהרב האר"י ז"ל קרא שמו"ת ביום שבת וכו'. ולתפוס מעט מדבריו לענין למנוע כליל שבת שלא נכתב להדיא בשער הכוונות, ולהניח ענין יום ש"ק שנכתב להדיא בשער הכוונות, הנה מה לי ולעסק הזה, לתפוס כלל סודות שלא גילה אותם הרב האר"י ז"ל בשמונה שערים. בשלמא דבר שהוא אסור על פי הדין ש"ס ועמודי הוראה והפוסקים, או דבר שגילה הרב האר"י ז"ל לאסור הגם שעל פי הדין מותר, ראוי למנוע, הגם שעל ידי כך מצער עצמי מעט לאיזה סיבה, מה שאין כן דבר שאינו אסור על פי הדין כלל ועיקר, והוא מסודות שלא גילה הרב האר"י ז"ל, אין לי הכרח לצער עצמי קצת אפילו בשביל הפרטים שלא נתגלה להדיא להיפך בדברי האר"י ז"ל. והרי כמה דברים בקבלת הרמ"ע ז"ל מפורש בהדיא בדברי הרב האר"י ז"ל להיפך, ואין צורך לפרט, וקצת מהם כתובים אצלי בסימן קכ"ו. איך שיהיה סודות שלא גילה אותם הרב האר"י ז"ל, אין אחריות עלינו, עיין להרב חיד"א ז"ל (בשיו"ב יו"ד סימן קי"ט), ועיין אצלי על או"ח סימן ש' וסימן תצ"ד עכ"ל, ודפח"ח. ועיין להרב שמחת כהן אלהרד (סימן קי"ט) שרצה להבין בכוונת מרן האר"י ז"ל בתר איפכא מכל הנ"ל, ואסר קריאת שמו"ת כליל שבת, ואין דבריו בזה מוכרחים כלל כאשר יראה כל מעיין, והנלע"ד כתבתי בס"ד.

יוצא לנו מכל זה שמותר לקרוא שמו"ת בשבת בין ביום ובין כליל, אם נאנס ולא קרא ביום ששי, והוא הדין גם כן ביום טוב, ואין בו חשש, לא מטעם המקרא, ולא מטעם התרגום, לא ביום, ולא כלילה.

בענין קריאת תרגום ביום טוב, וקריאת שמו"ת דוזאת הברכה

ז. **אמנם** שבתי וראיתי שאין זה מוחלט, ועדיין צריכין הדברים ליבון לבררם ולהבהירם. והוא שמצאנו לג"ע החיד"א ז"ל בספרו ככר לאדן (סימן ה' בליקוטים אות ז') שכתב בענין לימוד סדר חק לישראל ביום טוב וז"ל: תיקון קריאת

שעסקנו בתיקון בחינת הזמנים, נמצא שאין לנו לקרוא שמו"ת לשבת הבא אחריו כשחל יום טוב בערב שבת כנ"ל, דיום טוב שייך לתיקון פרצוף הזמנים, ואילו קריאת שמו"ת שייכת לשבת, שהוא מבחינת תיקון פרצוף הימים, לכן בכגון הא אין לקרוא תרגום ביום טוב, כי אינו לצורך תיקון בחינת יומו וק"ל. איך שיהיה נמצינו למדים מזה דהיתר קריאת שמו"ת ביום טוב אינו דבר מוחלט, אלא תלוי הדבר אם הוא לצורך תיקון בחינת יומו בעצמו או לאו.

ולאחר העיון וההתבוננות נלע"ד להבין הדברים על פי דברי רבנו האר"י ז"ל בשער המצוות (פרשת ואתחנן דף ל"ד ע"ב) וז"ל: ובערב שמחת תורה אף על פי שאינו יום ערב שבת תקרא פרשת וזאת הברכה שמו"ת עכ"ל. וצריך להבין דקדוק אומרו אף על פי שאינו יום ערב שבת, מהרצונו להודיע. ונראה ביאור הדברים שר"ל דהגם דשאי קריאת פרשת וזאת הברכה מקריאות שאר פרשיות השנה, שהקריאה שלהם תמיד בשבת, וממילא ההכנה בקריאת שמו"ת הוא בערב שבת בסוד והכינו את אשר יביאו, מה שאין כן פרשת וזאת הברכה שנקראת ביום טוב של שמחת תורה, ואפילו כשלא חל בשבת, ובערב יום טוב לא שייך טעם דוהכינו, דלא איתמר טעם זה אלא גבי שבת, וכמ"ש שהיה ביום הששי והכינו, ואם כן היינו חושבים שאין צורך להקדים הקריאה מערב יום טוב, דלא בעי הכנה כנ"ל, ושפיר דמי אפילו לכתחילה לקרות שמו"ת דפרשת וזאת הברכה ביום טוב דשמחת תורה גופא, לזה חידש רבנו דאין זה נכון, דהגם דלא שייכא הכא הטעם דוהכינו, מכל מקום צריך להקדים הקריאה ביום הושענא רבא שהוא ערב יום טוב. ומסתבר שטעם הדבר הוא מדסבירא ליה לרבנו האר"י ז"ל דאין נכון לקרוא תרגום ביום טוב, ולכן הורה להקדים הקריאה דשמו"ת לערב יום טוב, דאם לא כן אין שום טעם לכאורה להצריך הקריאה מבערב יום טוב. וכן כתב להדיא מרן הרי"ח טוב ז"ל בכך איש חי (שנה א' פרשת וזאת הברכה אות ט"ו) שטעם קדימת קריאת שמו"ת דוואת הברכה ליום הושענא רבא, היינו מפני התרגום שאין לקרותו ביום טוב עי"ש.

והשתא דאתינא להכי יש לומר דבודאי שהוא הדין בשבת גם כן דאין נכון לקרוא תרגום, דלהיות סוד התרגום בחינת הדינים שכאחוריים דז"א הנסרים וניתנין לנוק', אין ראוי

לקרותו בשבת ויום טוב שבהם הרחמים גוברים. ולא משום שגורם לעורר הדינים בשבת, דזה אי אפשר, וכמ"ש בדברינו לעיל (אותו), אלא דאינו מכבודו של היום. וצריך לומר דלקרוא מקרא דמותר אפילו לכתחילה גם לדעת האר"י ז"ל בשבת ויום טוב, שאני, דהתרגום הוי דינים טפי. ולפי זה קשה, למה נהג רבנו האר"י ז"ל להשלים פרשיותיו שמו"ת אפילו בשבת אם נאנס. ולאור דברי מהר"א מני ז"ל הנזכרים נלע"ד דיש ליישב דהיתר הוא בשני תנאים, חדא כשהוא כדיעבד דוקא, שנאנס ולא הספיק לקרוא שמו"ת מערב שבת, ועוד שנית שיהיה קריאת השמו"ת לתיקון הפרצוף הנתקן באותו היום, ובהעדר אחד מן התנאים האלו אין לקרוא שמו"ת מפני התרגום שבו וכנ"ל.

נמצינו למדים שקפידת רבנו האר"י ז"ל לקרוא שמו"ת בערב שבת דוקא, אינו רק מפני הטעם שלו היה ביום הששי והכינו וכו', אלא גם מפני שלכתחילה אין להזדקק לקרוא שמו"ת ביום שבת מחמת התרגום, ואפילו כשהקריאה הוא לצורך תיקון הפרצוף דאותו היום, ורק אם נאנס ביום ששי ולא קרא, דגדון ככדיעבד, אז הותר לקרוא שמו"ת בשבת, כיון דאיתא להני תרתי תנאי הנ"ל דכדיעבד, ותיקון פרצוף היום.

וכפי זה מדוקדק מאד לשון רבנו הרח"ו ז"ל שבפרי עץ חיים דהאר"י ז"ל היה דוחק עצמו לקרוא שמו"ת ביום ששי ולא ביום שבת, דהוספת התיבות "ולא ביום שבת" מלמדנו, כי מלבד הטעם דההכנה, עוד בעצם קריאת התרגום יש קפידא שלא לקרוא בשבת וכנ"ל. דאם כוונתו היה רק מפני טעם ההכנה, לא היה צריך להוסיף תיבות הנזכרות, כי לאחר שאמר שהיה דוחק עצמו לקרותה בערב שבת, כבר אנו לומדים דיש צורך להכין מערב שבת לשבת, ומה מוסיף לי עוד מ"ש "ולא ביום שבת", אלא מוכרח שהוא טעם שני, דהקריאה ביום שבת גופיה יש בה קפידא מצד עצמה מפני סיבת התרגום, ודוק היטב. ומהשתא הוא הדין והוא הטעם ביו"ט, שאין לחלק בינו ובין שבת לענין זה, וכסתמת דברי הפוסקים שהבאנו דבריהם לעיל בענין קריאת המקרא בשבת ויו"ט. ולכן כתב רבנו ז"ל דבערב יום שמחת תורה אף על פי שאינו ערב שבת, ולא שייך בו הטעם דוהכינו, מכל מקום צריך לקרות שמו"ת דוואת הברכה בערב יו"ט כדי שלא להזדקק לקרות תרגום ביו"ט עצמו. אבל אין הכי נמי דאם נאנס שפיר

קראה ביום הושענא רבא יקראנה ביום שמיני עצרת אחר המנחה, ופשיטא דכוונתו לבני חוץ לארץ. וצריך להבין למה כתב שיקראנה לאחר המנחה. ולפי האמור בדברינו בס"ד מובן, שרצה בזה להמלט מהקושי דסוף סוף מאחר שאין הקריאה לתיקון בחינת יומו שהוא יום טוב דשמיני עצרת, אלא לתיקון יום המחרת יום גומרה של תורה ושמחתה, אם כן לאו שפיר למעבד הכי, ולזה החליט שיקראנה לאחר המנחה, דכבר פנה עיקר היום, ונמשך לקראת היום הבא, כן נלע"ד בדרך אפשר להבין בכוונתו. ועיין למהר"ח פאלאג'י ז"ל ברוח חיים (סימן רפ"ה סק"ד) מ"ש בשם הח"י.

ומכאן מודעא שראיתי מתיהרים לקיים דברי מרן הרי"ח טוב ז"ל גם בארץ ישראל, שאם נאנסו ולא קראו שמו"ת דוואת הברכה ביום הושענא רבא משלימים ביום טוב לאחר המנחה דוקא. ואין שום טעם בזה, שלא כתב כן מרן הרי"ח ז"ל אלא לגבי בני חוץ לארץ, ומטעם הנ"ל, אבל בני ארץ ישראל פשיטא דמותר להם לקרוא שמו"ת דוואת הברכה ביום שמחת תורה בין ביום ובין בלילה, ואין זה צריך לפנים.

ולאחר הודיע אלהים אותנו את כל זאת, נמצינו למדים דאכן לא פליג בזה הרמ"ע ז"ל על עדותו של הרח"ו ז"ל על מנהג רבו האר"י ז"ל. דגם לדעת האר"י ז"ל אין נכון כלל לקרוא תרגום בשבת וביום טוב, ולא התיר לעשות כן אלא במקום אונס, וגם כשהוא לתיקון בחינת יומו, והלא כבר כתבנו שגם הרמ"ע ז"ל מודה במקום אונס דמותר, ונמצאו שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. ואפשר שגם אם לטעמו תדרוש תמצא שטעמיהם עולים בקנה אחד, וצריך עיון לעת הפנאי. ועיין למהר"ח פאלאג'י ז"ל ברוח חיים (סימן רפ"ה סק"ד) מ"ש בזה. ועיין בספר ויקרא אברהם אדאדי (בקונטרס מקום שנהגו דף קכ"ב ע"ד), ולענ"ד דבריו צריכין תיקון סופרים, ובמקום אחר כתבתי עוד בזה.

ולאחר זמן ראיתי להרב שמחת כהן אלחדד (בסימן קי"ט) שהעלה בזה דבני חוץ לארץ צריכין לקרוא שמו"ת דוואת הברכה דוקא בערב שמחת תורה, היינו להם ביום שמיני עצרת ולא להקדימה ליום הושענא רבא, ורצה לדקדק זה מלשון רבנו האר"י ז"ל גופיה בשער המצוות שם, כי עוש"ב. ואין דבריו מוכרחים כלל, והם מנגדים סתימות דברי

דמי לקרות שמו"ת ביו"ט דשמחת תורה, מאחר דאיתנהו להני תרי טעמי הנזכרים, שהוא מפני אונסו, וגם לתיקון בחינת יומו וכנ"ל.

ומהשתא מיושבים דברי ג"ע החיד"א ז"ל הנזכרים. דמ"ש בככר לאדן ומטי לה משם הרב בנימין הלוי ז"ל רבו של הרמ"ז, דאין ללמוד הפסוקים שמו"ת ביום טוב, היינו מפני שאין הלימוד הנזכר מתיקון בחינת יומו, וגם ממילא לא שייך הטעם דאונס. מה שאין כן מ"ש במחבר"ר לדחות לדברי הרמ"ע (והיינו מפני שהבין שדעתו לאסור אפילו בדיעבד, ודלא כמ"ש אנו בעניותין לעיל), מפני עדות הרח"ו ז"ל על מנהג רבו האר"י ז"ל, היינו מפני דאיתנהו להני תרי טעמי הנזכרים, דאונס ותיקון בחינת היום, ודו"ק. ועיין מ"ש בספרו ^{אוצר החכמה} מראית העין (בליקוטים סימן כ' אות ד') ודו"ק.

ומהשתא הוא הדין גבי קריאת שמו"ת דוואת הברכה שכתב רבנו האר"י ז"ל דיש להקדימו ליום הושענא רבא, היינו לכתחילה, כדי שלא להזדקק לקרות תרגום ביום טוב, אבל בדיעבד אם נאנס ולא קראה בערב יום טוב, ישלימנה ביום טוב גופא, או בלילה או ביום, וכדין שבת הנ"ל, דהוי לתיקון בחינת יומו, כן נראה לכאורה. והגם ששאר הקריאות משך השנה הם בשבת דוקא, מכל מקום פרשת וזאת הברכה נקראת ביום שמחת תורה, וכמ"ש מרן בש"ע (או"ח סימן תרס"ח סעיף ב'), ואם כן שפיר מיקרי שהוא לצורך יומו. ויש עוד לפלפל ולעיין בכללים אלו על דרך הסוד, ואין כאן מקומן של דברים. והשתא הכא שנת התשד"ס כתבתי מעט בענין זה בהגדה של פסח אהבת שלום, בחלק הביאורים (סימן י"ד), עיין שם ותר"ץ.

והוא הדין לבני חוץ לארץ שיקראו שמו"ת דוואת הברכה לכתחילה ביום הושענא רבא, ובדיעבד ביום שמחת תורה, שהוא יום טוב שני להם, או בלילו או ביומו כנ"ל. אבל לא ביום שמיני עצרת, כי אז אינו לתיקון בחינת יומו, ואין יום טוב מכין לחברו. ועיין לג"ע החיד"א בברכי יוסף (או"ח סימן רפ"ה אות ד') שהביא משם הרמ"ז [נביאות סימן כ"ב דף י"ח ריש ע"א] דאם קראה ביום שמיני עצרת לא הפסיד, ומשמע דקאי אפילו לבני חוץ לארץ. גם מרן הרי"ח טוב ז"ל נמשך בזה אחרי דברי ג"ע החיד"א ז"ל הנזכרים בברכי יוסף, שכן כתב בספרו בן איש חי (ש"א פרשת וזאת הברכה אות ט"ו) דאם שכח ולא

הפוסקים הרמ"ז והחיד"א ומהר"א מני והרי"ח טוב ז"ל ועוד, וכאמור.

דעת רבינו האר"י ז"ל אין לקרוא שמו"ת בעת קריאת התורה, ובין גברא לגברא מותר

ח. ובענין מ"ש האר"י ז"ל בשער הכוונות הנ"ל וז"ל: ולא כאותם הקוראים אותה באמצע תפלת שחרית דשבת עכ"ל. נראה שכוונתו לאפוקי מפסק הש"ע (או"ח סימן קמ"ו ס"ב) שהתיר לקרות שמו"ת בעת קריאת התורה. וכן נראה לדקדק ממ"ש בשער המצוות פרשת ואתחנן וז"ל: ביום הששי תקרא כל הפרשה של השבוע שמו"ת, וביום השבת תשמע כל הפרשה מפי הש"ץ, ותכוין בהוי"ה שלימה דב"ן דההי"ן, עכ"ל ודו"ק. ועיין בספר כף החיים למהרי"ח סופר (סימן קמ"ו אות ט"ז) שהאריך בזה, ודקדק מלשון הנזכר דיש חיוב וטעם בסוד לשמוע כל הפרשה מפי הש"ץ עי"ש. אמנם לענ"ד אם קורא שמו"ת בין גברא לגברא, או (כדיעבד) באמצע התפלה במקום שאין חשש הפסק, שפיר דמי. אלא מפסיד ההידור לקרות שמו"ת בלא הפסק כמ"ש הפוסקים (בסימן רפ"ה), עיין אליה רבא (אות ב'), ועולת תמיד (אות ב'), וכף החיים (שם אות ט"ו). ובמקום שמשער בעצמו שבענין אחר לא יספיק לגמרה לפני סעודת שחרית דשבת, שפיר דמי.

פיכום היוצא להלכה

ט. ואסיים בסיכום הדינין העולים מתוך דברינו לעיל בס"ד:

(א) בלילי החול אין לקרות תרגום אונקלוס, והוא מכל שכן מאיסור קריאת מקרא בלילה שהזכיר רבנו האר"י ז"ל בשער המצוות. ותרגום אחר מותר, דהוי בכלל תורה שבעל פה.

(ב) איסור קריאת מקרא בלילה, היינו דוקא בקורא ללא פירוש, אבל קורא ומפרש מותר. ואין צורך להחמיר ולתרגם ללע"ז כל תיבה שקורא, כי מאחר שכוונתו לבאר ולפרש, מיקרי לימוד תורה שבעל פה. וכן מותר לקרוא תרגום החומש בלשונות הגויים שמבין בהם, אף על פי שאינו מפרש אלא קורא הפסוקים כמות שהם באותם הלשונות, דלא מיקרי קורא מקרא ושרי.

(ג) בליל ששי אין לקרות אלא כ"ו פסוקים פעם אחת מקרא בלבד ותו לא.

(ד) לכתחילה יקרא שמו"ת בערב שבת דוקא לקיים מ"ש והכינו את אשר יביאו, וגם כדי שלא להזדקק לקרות תרגום בשבת. אבל אם נאנס ולא קרא שמו"ת בערב שבת, מותר וחייב לקרות בשבת, מאחר דנאנס, וגם כיון דשייך הקריאה לתיקון בחינת היום. ויקראנה הן בליל שבת והן ביומו, דאין שום חשש בקריאת שמו"ת בליל שבת יותר מיזמו, כיון שליל שבת כיומו יאיר באור הרחמים והחסד. ונראה דעדיף להקדים הקריאה לליל שבת בדאפשר לו באופן היתר, מלהמתין ליום שבת לאחר התפלה, שמא יקרה איזה אונס, ויפסיד הקריאה תוך זמנה, לכן יסיימה יפה שעה אחת קודם. ואף על פי שמותר לקרוא מקרא ביום שבת כחפצו וכרצונו, מכל מקום אין לקרות תרגום אונקלוס דהוי דינין טפי כל שאין השני תנאים הנזכרים דאונס ותיקון.

(ה) מותר לקרות שמו"ת ביום שבת באמצע התפלה במקום שאין חשש הפסק, או באמצע קריאת התורה בין גברא לגברא, כל שחושש דכלאו הכי לא יסיימה עד שעת סעודת שחרית, אף על פי שמפסיד ההידור שהביאו הפוסקים בשם המקובלים שצריך לכתחילה שהקריאה תהיה רצופה ללא הפסקים.

(ו) דין יו"ט הוא כדין שבת לכל הפרטים. ואם חל יו"ט בערב שבת אין לקרוא שמו"ת, כיון שאין הקריאה לצורך תיקון היום עצמו, אלא ליום שבת שאחריו, אלא יקראנה ביום שבת, בלילה או ביום, דנדון כאנוס. ואם נאנס ולא קרא שמו"ת דוואת הברכה ביום הושענא רבא מותר לקרותה ביו"ט של שמחת תורה הן ביום והן בלילה דהוי לצורך תיקון בחינת היום. ובני חוץ לארץ כנאנסו ביום הושענא רבא יקראו ביום שמחת תורה, ולא ביום שמיני עצרת, דדוקא ביום שמחת תורה הוא לצורך תיקון הפרצוף דאותו היום.

זו"ן הנלע"ד בזה והיעבת"א ויצילני משגיאות ויעזורני על דבר כבוד שמו הגדול לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא תמיד, אמן כן יהי רצון. הצעיר יעקב משה הל"י יצ"ו